

Μάθημα: Νεοελληνική Γλώσσα & Λογοτεχνία

Τάξη: Γ' Λυκείου

Ημερομηνία: 9 Οκτωβρίου 2022

Καθηγητές: Ομάδα Φιλολόγων Φροντιστηρίων Φάσμα

Ονοματεπώνυμο:

ΚΕΙΜΕΝΟ Ι

Αν είχαμε δύο ζωές...

Αν είχαμε δύο ζωές, θα ζούσαμε την πρώτη ως πρόβα, σαν δοκιμή, για να μάθουμε να ζήσουμε όπως θα θέλαμε τη δεύτερη. Δυστυχώς δεν είναι έτσι. Η ζωή μας είναι μία και μάλιστα μικρής διάρκειας. Αυτό το θέατρο μπορούμε να το παίζουμε μόνο μια φορά. Χωρίς πρόβα, χωρίς δοκιμή. Εμείς επιλέγουμε τους ηθοποιούς. Εμείς φτιάχνουμε τα σκηνικά που μας αρέσουν. Εμείς είμαστε οι πρωταγωνιστές και ταυτόχρονα οι θεατές. Στο τέλος εμείς θα το χειροκροτήσουμε ή δεν θα το χειροκροτήσουμε. Γι' αυτό, πρέπει να το παίζουμε όσο γίνεται καλύτερα και για μας τους ίδιους και για όσους αγαπάμε.

Αν αυτή η σκέψη είναι περίπου αλήθεια, – δεν πιστεύω πως υπάρχουν απόλυτες αλήθειες – τότε οι επιλογές μας είναι που καθορίζουν το θέατρο της ζωής μας. Δεδομένων των περιορισμών και της τυχαιότητας, πιστεύω ότι το «είναι» μας είναι κατ' ουσίαν αποτέλεσμα των δικών μας επιλογών. Συνεπώς, η κατανόηση της ελευθερίας να επιλέγουμε είναι προϋπόθεση για να δημιουργήσουμε το πεπρωμένο μας και να μην αφήνουμε να μας το δημιουργήσουν οι άλλοι. Να ζήσουμε δηλαδή μια ζωή που, αν ήταν να την ξαναζήσουμε για δεύτερη φορά, θα θέλαμε να είναι η ίδια.

Ωστόσο, η έννοια της ελευθερίας έχει κι άλλη διάσταση. Ο Ρήγας Φεραίος είχε πει ότι «συλλογάται καλά όποιος συλλογάται ελεύθερα». Είχε δίκιο. Όμως για να συλλογίζεται κανείς ελεύθερα, πρέπει να διαθέτει γνώση: αυτή είναι που προσδιορίζει κυρίως την ποσότητα, την ποιότητα των εναλλακτικών λύσεων που διαθέτουμε και την ορθότητα των επιλογών που κάνουμε. Άρα την ελευθερία μας. Όσο περισσότερη γνώση, τόσο περισσότερες εναλλακτικές επιλογές και τόσο πιο σωστή αξιολόγησή μας γι' αυτές. Αναμφισβήτητα, στον πολύπλοκο, χαοτικό και αβέβαιο κόσμο που ζούμε δεν γνωρίζουμε εκ των προτέρων τα αποτελέσματα, το κόστος και τα οφέλη των επιλογών μας. Θεωρώ, ωστόσο, προϋπόθεση για όλους μας, ώστε να ζήσουμε όσο μπορούμε καλύτερα τη ζωή μας, την αυτογνωσία, την κατανόηση του εαυτού μας, των αναγκών μας, των συναισθημάτων, των δυνατοτήτων και αδυναμιών μας.

Εκτός αυτού, στη ζωή έχουμε πολύ συχνά ν' αντιμετωπίσουμε αντιφάσεις και διλήμματα. Έτσι, εξίσου αναγκαία προϋπόθεση θεωρώ την ύπαρξη μιας σταθεράς ή, καλύτερα, μιας πυξίδας, για να πορευτούμε τη διαδρομή που εμείς θέλουμε: έναν

πυρήνα διαχρονικών αξιών ικανών να καθοδηγούν την σκέψη και τη συμπεριφορά, τις επιλογές και τις πράξεις μας. Αυτές οι αξίες μας πρέπει να είναι σαφείς. Αν υπάρχει σύγχυση ως προς αυτές, μόνο κατά τύχη δεν θα μετανιώσουμε για τις επιλογές που κάνουμε. Οι αξίες, βεβαίως, είναι προσωπικό ζήτημα του καθενός μας. Όμως, αν θέλουμε να πορευτούμε και να ζήσουμε σε μία κοινωνία ανθρώπινη και πολιτισμένη, βασικές αξίες για όλους, πιστεύω, είναι η ελευθερία, ο αυτοσεβασμός και ο σεβασμός των δικαιωμάτων του άλλου.

Πέραν όλων αυτών χρειαζόμαστε όνειρο και νόημα ζωής. Είναι ανάγκη να έχουμε στόχους, εστίαση σ' αυτούς, πειθαρχία και μέθοδο σκέψης και δράσης. Χρειαζόμαστε επιπλέον πρωτότυπη και δημιουργική σκέψη, σφαιρική αντίληψη, ικανότητα να βλέπουμε τα πράγματα από το μπαλκόνι, έξω από τα στερεότυπα. Πρέπει να μάθουμε να ακούμε την εσωτερική μας φωνή και να γινόμαστε παρατηρητές του εαυτού μας, έχοντας αυτοπεποίθηση και τόλμη.

(διασκευασμένο απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Δημήτρη Μπουραντά «Όλα σου τα 'μαθα, μα ξέχασα μια λέξη.»)

ΚΕΙΜΕΝΟ II

Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά της έννοιας της ελευθερίας; Το σημαντικότερο από αυτά, η θέληση να αναλάβει κανείς την ευθύνη για την ίδια του την ύπαρξη. Να αντιληφθεί τον εαυτό ως ξεχωριστή οντότητα, στο πλαίσιο μιας πλήρους ανεξαρτησίας. Ανεξαρτησία είναι η ικανότητα ενός ανθρώπου να μην προσκολλάται σε άλλους ανθρώπους, θεωρώντας τούς υπευθύνους για την ευτυχία ή τη δυστυχία του. Είναι η ικανότητα να δρα, να σκέφτεται και να αισθάνεται αυθόρμητα. Σημαίνει πλήρη εμπιστοσύνη στον εαυτό και στις προσωπικές του δυνάμεις, γεγονός που προϋποθέτει με τη σειρά του την ύπαρξη αυτογνωσίας. Σημαίνει την απαγκίστρωση από οποιαδήποτε μορφή ταύτισης και μίμησης μέσω εξωτερικών προτύπων αλλά και από εσωτερικευμένες μορφές εξουσίας και ηθικής. Στις τελευταίες συγκαταλέγονται οι γονεϊκές φιλοδοξίες, οι θρησκευτικές επιταγές και οι διάφορες κοινωνικές νόρμες που διέπουν και υπαγορεύουν το σύγχρονο κοινωνικό status quo. Είμαι ελεύθερος σημαίνει σκέφτομαι ελεύθερα, δρω αυθόρμητα και πιστεύω στην αυθεντικότητα των συναισθημάτων μου. Είμαι ελεύθερος σημαίνει ότι βάζω την ύπαρξή μου πάνω από οποιαδήποτε ιδέα και νοηματοδοτώ τον εαυτό μου βάσει προσωπικών εσωτερικών κριτηρίων χωρίς να γίνομαι υπηρέτης κάποιας ιδεολογίας αλλά φορέας των αληθινών μου πεποιθήσεων και οραμάτων.

Μια άλλη πολύ σημαντική θεώρηση είναι η συσχέτιση μεταξύ ελευθερίας και ευτυχίας. Υπό αυτό το πρίσμα, ελεύθερος είναι ο άνθρωπος που μπορεί να αντλεί πλήρη ευχαρίστηση από την ίδια του την ύπαρξη απαλλαγμένος από εξωτερικές μορφές ικανοποίησης. Πρόκειται περί της ανάληψης ευθύνης για τη συναισθηματική μας κατάσταση που και πάλι μπορεί να αναχθεί στο πλαίσιο της ανεξαρτησίας. Ένας

άνθρωπος εξαρτώμενος και προσκολλημένος σε κάποιον άλλο απέχει πολύ από τη δική του συναισθηματική αλήθεια και δομεί τον εαυτό με βάση τις συναισθηματικές αντιδράσεις ενός τρίτου. Ζει μέσα από τη ζωή ενός τρίτου. Σε πολλές μάλιστα περιπτώσεις βιώνει ματαιώση όταν δεν λαμβάνει την προσδοκώμενη συμπεριφορά, ενώ δεν είναι λίγες οι φορές που οδηγείται ακόμα και στην κατάθλιψη. Η ελευθερία απαιτεί πλήρη κυριαρχία στα συναισθήματα, πάντα με τον γνώμονα της υπευθυνότητας απέναντι σε αυτά. Η μάχη για την προσωπική μας ελευθερία κερδίζεται στη μοναξιά περνώντας μέσα από τις συμπληγάδες της ύπαρξής μας.

(διασκευασμένο κείμενο- Παπαγαθονίκου Θεόδωρος, μέλος της Βρετανικής Ψυχολογικής Εταιρείας,)

ΚΕΙΜΕΝΟ ΙΙΙ

Ισίδωρος Ζουργός, *Ανεμώλια*(απόσπασμα)

Έρχομαι τώρα στο χαρτί, ποιητής απρόσκλητος, να ζωγραφίσω εκείνα τα χρόνια βουτώντας τα πινέλα μέσα μου. Δεν έχω μούσα – ποιος έχει άραγε τούτες τις μέρες; Εγώ ο Νίκος Χαλκίνης, γεννημένος στην οδό Αγίου Δημητρίου σ' ένα διαμέρισμα με τρία μάτια στον μεγάλο δρόμο κι ένα πίσω μοναχό του σαν το μάτι του Κύκλωπα, που έβλεπε σε μια πρασιά-σπηλιά όπου ζευγάρωναν γάτες. Μεγάλωσα κι εγώ στον πλανήτη γύρω από τον μεγάλο δρόμο του Αγίου Δημητρίου. Έκανα ποδήλατο στην αυλή της μεγάλης εκκλησίας, έπαιζα μπίλιες στα χώματα πίσω απ' το τούρκικο προξενείο, έκοβα τα μαλλιά μου σε κουρεία στενόχωρα με άντρες που φορούσαν άσπρες ποδιές. Στα ραδιόφωνα τους ακουγόταν η εκπομπή του Ίωνα Τυρταίου και η κολόνια στον γυμνό σβέρκο ήταν πάντα χύμα – άρωμα λεμόνι.

Τα καλοκαίρια οι γονείς μου με ξερίζωναν από τη μήτρα του μπετόν και μ' έστελναν εξοχή. Εκεί, στον καθαρό αέρα που μου ήταν τότε αδιάφορος, ένα μεσημέρι στο χωριό της μάνας μου καθώς έσπαζα κλαδιά απ' τα δέντρα κι ύστερα όπως συνήθως τα ξεφλούδιζα μ' ένα προσκοπικό μαχαίρι, κάποια στιγμή η λάμα ξέφυγε, έσκισε βαθιά τον μηρό και μούσκεψα στο αίμα. Η εικόνα του πορφυρού υγρού που βάφει το δέρμα κι ύστερα ποτίζει το χώμα αποδείχτηκε ανεξίτηλη. Μετά απ' αυτό η επιθυμία μου να ξεφλουδίζω δεν ατόνησε, παρά με συνόδεψε για χρόνια. Μάζευα τις λευκές βέργες σε μια γωνιά της αποθήκης και τις μύριζα · η μυρωδιά του χλωρού ξεφλουδισμένου ξύλου και η αφή του με ξετρέλαιναν, γιατί μου θύμιζαν τη λευκή σάρκα του σύκου. Η ουλή στο πόδι μου υπάρχει ακόμα.

Ο μεγάλος δρόμος είχε τότε τέσσερις κινηματογράφους. Ξεκινώντας από τα δυτικά, σινέ Αγγέλικά, Ορφέας, Αχίλλειον, Ιντεάλ. Για χρόνια τέντωνα τα μάτια μου στις σκοτεινές αίθουσες — οφθαλμών παιδευσες. Ήταν βέβαια και η μυρωδιά... Στο σινεμά κατάλαβα για πρώτη φορά ότι το σκοτάδι μυρίζει. Το ένιωσα περισσότερο σ' εκείνα τα μεθυστικά δευτερόλεπτα όταν έσβηναν τα φώτα, πριν πέσει η πρώτη ακτίνα στο πανί, σ' εκείνον τον μετεωρισμό του χρόνου, όταν τα δευτερόλεπτα σε διαστολή φούσκωναν μέσα μου. Τότε, πριν πέσει η πρώτη ακτίνα, το ένιωθα · ήταν η μυρωδιά του σύμπαντος στην πρώτη ώρα της δημιουργίας.

Ήταν κι άλλες μυρωδιές έξω απ' την αίθουσα και ήχοι διάφοροι, τα τσιγάρα

στο χολ και το άκουσμα βήχα από εκείνους που ρουφούσαν με κόκκινα μάτια. Είναι ανεξερεύνητες οι διαδρομές της οσφρητικής μνήμης.

Στη μεταπολίτευση*, αργότερα, έφαγα πολλές σακούλες σπόρια χαζεύοντας απ' το μπαλκόνι, τότε που οι αμέτρητες διαδηλώσεις, πλημμυρίδες ολόκληρες ήταν, ακολουθούσαν τυφλά την ίδια διαδρομή, όπως τα υποζύγια που πάνε μόνα τους στη γούρνα για νερό: Υπουργείο, τούρκικο προξενείο και τέρμα στην πλατεία του Χημείου. Το κόκκινο των συνθημάτων στα πανό ήταν το δεύτερο ανεξίτηλο κόκκινο της μνήμης μου · το πρώτο είχε ένα προσκοπικό μαχαίρι.

Με λένε Νίκο Χαλκίνη και παίζω επιτραπέζια παιχνίδια μνήμης. Στο μυαλό μου άνοιξε ένα ταμπλό που μοιάζει της Μονόπολης · κάποιος ρίχνει το ζάρι και τα χρόνια περνούν. Είμαι το κόκκινο πιόνι και δίπλα μου στέκουν άλλα τρία, ο Χρήστος, ο Γέρος και ο Στάθης. Υπακούμε στο ζάρι κι αγοράζουμε σπίτια και οικοπέδα, πληρώνουμε ενοίκια, χρεοκοπούμε, μπαίνουμε στη φυλακή και ξαναρχίζουμε. Όλη η διαδρομή της Μονόπολης είναι τελικά αυτός ο μεγάλος δρόμος, απ' τη Λυταία Πύλη και το παλιό καφενείο του Καφαντάρη ως το πανεπιστήμιο και το στάδιο του Καυταντζόγλου*.

ΘΕΜΑ Α

A1. Να παρουσιάσετε συνοπτικά, σε 60-80 λέξεις, το περιεχόμενο των τριών τελευταίων παραγράφων του Κειμένου 1 («Ωστόσο ... τόλμη»).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Β

B1.α. Σε καθέναν από τους παρακάτω ισχυρισμούς να δώσετε τον χαρακτηρισμό «Σωστό» ή «Λάθος» με βάση το **Κείμενο Ι**.

1. Ο άνθρωπος είναι απόλυτα υπεύθυνος για τις επιλογές της ζωής του.
2. Η ελευθερία του ανθρώπου γίνεται στόχος και συνείδηση ανεξάρτητα από τη γνώση που μπορεί αυτός να κατέχει.
3. Ένα σταθερό αξιακό σύστημα αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση μιας ουσιαστικά ποιοτικής ζωής.
4. Όλες οι αξίες που υιοθετούν οι άνθρωποι είναι προσωπικές τους ιδεολογικές κατασκευές.
5. Η αυτεπίγνωση αποτελεί προϋπόθεση μιας ευτυχισμένης ζωής.

Μονάδες 10

B2.α. Στην πρώτη παράγραφο του **Κειμένου Ι** σκοπός του συγγραφέα είναι να ευαισθητοποιήσει τους αναγνώστες για το θέμα της προσωπικής μας ευθύνης απέναντι στις επιλογές της μιας και μοναδικής μας ζωής. Να βρείτε τρεις κειμενικούς δείκτες που υποστηρίζουν αυτή την επιδίωξη και να εξηγήσετε την επιλογή σας.

Μονάδες 9

B2.β. Ποιος είναι ο τρόπος με τον οποίο ο συγγραφέας προσπαθεί να σας πείσει για τις απόψεις του στην 3η παράγραφο (*Ωστόσο,....αδυναμιών μας*) του **Κειμένου I**; (Μονάδες 4) Να εξηγήσετε τη σκοπιμότητα που υπηρετεί. (Μονάδες 2)

Μονάδες 6

B3.α. Ποια είναι η πρόθεση του συντάκτη στην 1^η παράγραφο του **Κειμένου II**; Ο τρόπος με τον οποίο επιλέγει να αναπτύξει τις σκέψεις του, εξυπηρετεί την πρόθεσή του;

Μονάδες 10

B3.β. «Πέραν όλων αυτών χρειαζόμαστε **όνειρο** και νόημα ζωής. Είναι ανάγκη να έχουμε στόχους, **εστίαση** σ' αυτούς, πειθαρχία και μέθοδο σκέψης και δράσης. Χρειαζόμαστε επιπλέον **πρωτότυπη** και δημιουργική σκέψη, **σφαιρική** αντίληψη, **ικανότητα** να βλέπουμε τα πράγματα από το μπαλκόνι, έξω από τα στερεότυπα.» Στο παραπάνω απόσπασμα από το **κείμενο I** να αντικαταστήσετε τις υπογραμμισμένες λέξεις με άλλες συνώνυμες.

Μονάδες 5

ΘΕΜΑ Γ

Ποιο είναι το κεντρικό θέμα που θίγεται στο **Κείμενο III** (Ανεμώλια, Ζουργός); Τι συνειδητοποιεί ο αφηγητής -ως ώριμος πια- με την αναδρομή στο παρελθόν σε σχέση με την προσωπική του ελευθερία; Να διατυπώσετε την απάντησή σας σε ένα ερμηνευτικό σχόλιο με τρεις κειμενικούς δείκτες 200 περίπου λέξεων.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Υποθέστε πως συμμετέχετε στους αγώνες μαθητικής επιχειρηματολογίας με θέμα «Σύγχρονος άνθρωπος και Ελευθερία». Εκφωνείτε επιχειρηματολογικό κείμενο, 350-400 λέξεων, στο οποίο ενώ συμφωνείτε με την άποψη ότι ο σύγχρονος άνθρωπος είναι ελεύθερος να αποφασίζει και να επιλέγει στη ζωή του όσα ο ίδιος επιθυμεί, ωστόσο υπάρχουν περιορισμοί που τον αποτρέπουν απ' αυτό. Να αξιοποιήσετε δημιουργικά τα κείμενα αναφοράς.

Μονάδες 30

Ευχόμαστε κάθε επιτυχία!!